

Strip u nastavi povijesti: Primjer primjene na 1100. obljetnici krunidbe kralja Tomislava

Strip u nastavi povijesti na primjeru 1100. obljetnice krunidbe kralja Tomislava rješava motivacijsku krizu školstva multimodalnim pristupom. Analizira povijesni kontekst obveznog školstva (*Ratio Educationis* 1774., Zakon 1874.), teorijske okvire (dualno kodiranje, multimedijalno učenje) i empirijske dokaze o učincima stripa. Predstavlja didaktičku pripremu i implementaciju na Sajmu povijesti 2025., gdje su učenici prikazali stripove o Tomislavu iz fragmentarnih izvora, postižući više kognitivne razine i visoku motivaciju. Predlaže daljnja istraživanja s testovima i digitalnim alatima.

Ključne riječi: strip u nastavi, kralj Tomislav, multimodalno učenje, Sajam povijesti

Povijesni kontekst obveznog školstva i suvremena motivacijska kriza

Sustavno obvezno školovanje na području Hrvatske uspostavljeno je *Ratio Educationis* (Opći školski red) carice Marije Terezije, potpisan 6. prosinca 1774., kojim je uvedena šestogodišnja obveza pohađanja pučkih (trivijalnih) škola za djecu od 6. do 12. godine starosti. U mjestima s župnom crkvom nastava je obuhvaćala čitanje, pisanje, računanje i vjeronauk, čime je država prvi put preuzela sistematski nadzor nad obrazovanjem, marginalizirajući crkveni monopol i uspostavljajući profano-državni model¹. Sto godina kasnije, Hrvatski sabor donosi Zakon o narodnim školama iz 1874., normirajući obvezno petogodišnje školovanje i time nacionalno institucionalizirajući osnovno obrazovanje.

Paralelno s ovim institucionalnim razvojem, evoluirala je didaktika i metodika nastave, prilagođavajući se pedagoškim potrebama učitelja i učenika te omogućujući kvalitetniji, diferencirani pedagoški proces. U povijesnom kontekstu, gdje je školovanje predstavljalo društvenu povlasticu dostupnu ograničenom sloju, učenici i šira zajednica jasno su percipirali njegovu instrumentalnu vrijednost: socioekonomsku mobilnost kroz bolje plaćene poslove, profesionalni i društveni napredak te dublje razumijevanje sve povezanijeg, globalizirajućeg svijeta. Tradicionalna linearna paradigma („Uči, završi školu, fakultet, nađi posao, osnuj obitelj...“) – iako egzistencijalno

1 Ladislav Bogнар i Matijević Milan, *Didaktika*, (Školska knjiga, Zagreb: 2005.): 37. - 67.

ograničena i reduktivna – pridonijela je internalizaciji vrlina poput discipline, upornosti i ciljanosti, gdje je znanje bilo neupitna, akumulirana vrijednost s dugoročnim koristima.

Suvremeni kontekst, međutim, karakterizira složena kriza motivacijske relevantnosti: učenici, roditelji i društvo u cjelini često ne prepoznaju povezanost nastavnih sadržaja s praktičnim životom i budućnošću, što rezultira fenomenom „amotivacijske dezorijentacije“ i fragmentacijom životnih ciljeva². U odsutnosti koherentnog društvenog okvira i jasnih karijernih putanja, individualni naponi liče na donkihotske pothvate, naglašavajući imperativ inovativnih didaktičkih strategija koje multimodalnim medijima (poput stripa) prevladavaju pasivnost i potiču aktivno učenje.

Teorijsko-empirijski okvir multimodalnog učenja stripom

U okviru predmeta povijest, strip – definiran kao sekvencijalni slijed minimalno dva crteža koji prikazuju priču uz popratni tekst, gdje logičko-kognitivna, temporalna i uzročno-posljedična povezanost elemenata formira koherentnu narativnu strukturu u čitateljevoj svijesti – sjedinjuje kao efikasan multimodalni instrument za podučavanje, formativnu evaluaciju i aktivno konstruktivno učenje. Metodčki oblici primjene obuhvaćaju: (1) ilustraciju gradiva za vizualnu demistifikaciju apstraktnih koncepata; (2) primarni izvor za asimilaciju i rekonstrukciju novih sadržaja; (3) katalizator interaktivnog nastavnog razgovora i kritičke analize; te (4) kreativnu produkciju učenika kao projektni zadatak za sintezu znanja.

Ovaj pristup podržan je neuroznanstvenim i kognitivnim okvirima: teorija dualnog kodiranja³ postulira dva nezavisna kanala obrade (verbalni i vizualni), čija simultana aktivacija smanjuje kognitivno opterećenje i poboljšava retenciju za 40–89%⁴; multimedijalno učenje dodatno naglašava superiornost integriranih medija; dok semiotička analiza⁵ ističe konstrukciju značenja kroz interakciju teksta i slike. Empirijski, kontrolirano istraživanje Harisa Cerića⁶ (školska godina 2008./09., program za predmet Filozofija s logikom za gimnazije; eksperimentalna vs. kontrolna grupa) demonstrira statistički značajna poboljšanja ($p < 0.05$) u kvantiteti, kvaliteti (prema Bloomovoj revidiranoj taksonomiji: znanje → evaluacija) i dugoročnoj retenciji (do šest mjeseci). Ovi rezultati, iako specifični za filozofiju, snažno se

2 Edward L. Deci i Richard M. Ryan, „*The ‘What’ and ‘Why’ of Goal Pursuits: Human Needs and the Self-Determination of Behavior*, *Psychological Inquiry*, vol. 11, br. 4, (2000.): 227. – 268.

3 Allan Paivio, *Mental Representations: A Dual Coding Approach* (Oxford: Oxford University Press, 1986.)

4 Richard E. Mayer, *Multimedia Learning* (Cambridge: Cambridge University Press, 2009.)

5 Gunther Kress i Theo van Leeuwen, *Reading Images: The Grammar of Visual Design* (London/New York: Routledge, 2006.)

6 Haris Cerić, „Utjecaj primjene stripa u nastavi na kvantitet, kvalitet i trajnost znanja“ u *Zbornik radova Odsjeka za pedagogiju, Znanstveno – stručna međunarodna konferencija ‘Ka novim iskoracima u odgoju i obrazovanju’*, ur. Adila Pašalić Kreso (Sarajevo: Filozofski fakultet Univerziteta u Sarajevu, 2016.): 258. - 272.

generaliziraju na povijest zbog sličnosti narativnih struktura, potrebe za kauzalnom analizom i sintezom događaja.⁷

Dodatno, longitudinalne ankete iz osamdesetih/devedesetih (istraživanje Mire Kermek-Serdanović 1986.; mogućnosti komparativne analize Dubravke Lazić, 1990.)⁸ potvrđuju strip kao najčitaniju neobaveznu lektiru učenika od jedanaest do četrnaest godina (70–80% konzumenti), što objašnjava njegovu motivacijsku superiornost nad tradicionalnim tekstovima. Ekonomična pristupačnost („jednostavna i jeftina mogućnost prakticiranja“)⁹ dodatno ga čini inkluzivnim za resursno ograničena okruženja.

Didaktička priprema: Postepena sinergija teksta i slike

Efikasna integracija stripa zahtijeva postepeni pristup: inicijalnim aktivnostima poput izrade obiteljskog grba (heraldički simbol s motom) učenici vježbaju multimodalnu dekodifikaciju – identifikaciju vizualnih simbola i njihovo verbalno artikuliranje – što je preduvjet za razumijevanje stripa kao semiotičkog teksta. Na satu se ostvaruje recipročna analiza: učenici dekodiraju grbove kolega, primjenjujući semiotičke alate (denotacija, konotacija), što potiče kritičko mišljenje, empatično razumijevanje i tumačenje kulturnih artefakata – vještine direktno transferabilne na povijesne izvore.

Praktična implementacija: Sajam povijesti 2025. i kralj Tomislav

Godine 2025., Društvo za hrvatsku povjesnicu organiziralo je peti Sajam povijesti posvećen 1100. obljetnici hrvatskog kraljevstva (krunidba Tomislava 925.), nudeći inkluzivnu platformu za popularizaciju povijesti kroz kreativne formate prilagođene interesima adolescenata. Učenici Škole primijenjene umjetnosti i dizajna (petnaestogodišnjaci i šesnaestogodišnjaci) sudjelovali su izradom crteža/stripova o Tomislavu – Trpimiroviću, knezu Primorske Hrvatske (910.), prvom kralju potvrđenom papirnom korespondencijom (Splitski sabor, papa Ivan X., 925.) – s temama:

7 Filip Džankić, „Istraživanje uporabe stripova u nastavi povijesti“ u *Hrvatski sjever*, vol. XIV, br. 53 (Čakovec: Ogranka Matice hrvatske u Čakovcu, 2019.): 125. - 136.

8 Mira Kermek-Sredanović, „Strip u lektiri mladih čitalaca“, *Pedagoški rad*, 3-4 (1986.): 32. i Dubravka Lazić, „Strip u nastavi književnosti“, *Suvremena metodika nastave hrvatskog ili srpskog jezika: časopis za nastavu hrvatskog ili srpskog jezika, književne, scenske i filmske umjetnosti*, vol. 15, br. 4 (1990.): 19. – 20. i 32., prema Ana Bahat, *Suvremeni pristupi stripu u nastavi Hrvatskoga jezika* (diplomski rad, Sveučilište u Rijeci, Filozofski fakultet, Odsjek za kroatistiku: 2015.); Marinko Lazzarich, „Humor i empatija stripa kao metodološki instrumentarij u poučavanju“, *Hrvatski časopis za odgoj i obrazovanje*, vol. 15, br. 1 (2013.): 153. -190.

9 Dušan Gačić, „Strip u školi – sredstvo i cilj“, *Suvremena metodika nastave hrvatskog ili srpskog jezika*, vol. 15, br. 4 (1990.): 190. -193. prema Bahat, *Suvremeni pristupi stripu u nastavi Hrvatskoga jezika*, 3.

1. Porijeklo: loza Trpimirovića, formiranje krajem 9. stoljeća. (Fotografija 1)

Fotografija 1: Porijeklo: loza Trpimirovića (Fotografije izradila Elena Šafran, učenica Škole primijenjene umjetnosti i dizajna)

2. Uspon: Knez → kralj (925.); simbolička neovisnost. (Fotografija 2)

Fotografija 2: Uspon Tomislava - simbolička neovisnost

5. Savezi: s Bizantom protiv Bugara; papa Ivan X.
6. Crkva: hijerarhija, učvršćivanje i daljnja kristijanizacija.
7. Vojska: pobjeda nad Simeonom; obrana od Mađara. (Fotografija 5)

Fotografija 5: Obrana od Mađara

8. Nasljeđe: utemeljitelj kraljevstva. (Fotografija 6)

Fotografija 6: Utemeljitelj kraljevstva

9. Simbolika: simbol državnosti. (Fotografija 7)

Fotografija 7: Simbol državnosti i narodnog jedinstva

Nedostatak biografskih detalja (Fotografije 8, 9, 10 - izgled, djetinjstvo; primarno *Historia Salonitana*, Konstantin Porfirogenet) bio je didaktička prednost: uz jezgru činjenica, učenici su aktivirali kreativnost i sintezu, rekonstruirajući narative iz fragmentarnih izvora. Rezultati – heterogenost u crteškoj/tekstualnoj kvaliteti – potvrdili su višerazinske ishode: produbljeno povijesno znanje (sinteza), samomotivacija (autonomija), zadovoljstvo i želja za replikacijom (kvalitativna povratna informacija;).

Fotografija 8: Tomislav

Fotografija 9: kralj Tomislav

Fotografija 10: Tomislav

Evaluacija, implikacije i buduća istraživanja

Primjena stripa na 1100. obljetnici kraljevstva kako je opisano u Praktičnoj implementaciji ilustrira njegov potencijal u rješavanju motivacijske krize: prevladava pasivnost kroz relevantnost, ostvarujući Bloomove više razine (analiza–stvaranje) uz inkluzivnost i ekonomičnost. Kvantitativno, slična Džankićeva¹⁰ istraživanja (82% satisfakcija, 51% retencija), ovdje kvalitativno potvrđena entuzijazmom. Buduća istraživanja trebala bi uključiti pre-post testove, kontrolne grupe i dugoročna longitudinalna praćenja transfera znanja, proširujući empirijski korpus¹¹ te integrirajući digitalne strip alate (Pixton, Storyboard That) za hibridne nastavne okvire.

Literatura:

- Bahat, Ana. *Suvremeni pristupi stripu u nastavi Hrvatskoga jezika*. (diplomski rad, Sveučilište u Rijeci, Filozofski fakultet, Odsjek za kroatistiku: 2015.)
- Bognar, Ladislav i Matijević Milan. *Didaktika*. Školska knjiga, Zagreb: 2005.
- Cerić, Haris. „Utjecaj primjene stripa u nastavi na kvantitet, kvalitet i trajnost znanja“. U *Zbornik radova Odsjeka za pedagogiju, Znanstveno – stručna međunarodna konferencija 'Ka novim iskoracima u odgoju i obrazovanju'* ur. Adila Pašalić Kreso, 258. - 272. Sarajevo: Filozofski fakultet Univerziteta u Sarajevu, 2016.
- Deci, Edward L. i Richard M. Ryan. „The ‘What’ and ‘Why’ of Goal Pursuits: Human Needs and the Self-Determination of Behavior. *Psychological Inquiry*, vol. 11, br. 4 (2000.): 227. – 268.
- Džankić, Filip. „Istraživanje uporabe stripova u nastavi povijesti.“ U *Hrvatski sjever*, vol. XIV, br. 53, ur. Krunoslav Mikulan, 125. - 136. Čakovec: Ogranka Matice hrvatske u Čakovcu, 2019.
- Kress, Gunther i Theo van Leeuwen. *Reading Images: The Grammar of Visual Design*. London/ New York: Routledge, 2006.
- Lazarich, Marinko. „Humor i empatija stripa kao metodološki instrumentarij u poučavanju.“ *Hrvatski časopis za odgoj i obrazovanje*, vol. 15, br. 1 (2013.): 153. -190.
- Milohanić, Valentina. „Strip u nastavi povijesti – projektni zadatak vrednovanja proceduralnog Znanja.“ *Povijest u nastavi* (2023.): 1-11
- Mayer, Richard E. *Multimedia Learning*. Cambridge: Cambridge University Press, 2009.
- Paivio, Allan. *Mental Representations: A Dual Coding Approach*. Oxford: Oxford University Press, 1986.

¹⁰ Džankić, „Istraživanje uporabe stripova u nastavi povijesti“, 129. – 130.

¹¹ Cerić, „Utjecaj primjene stripa u nastavi na kvantitet, kvalitet i trajnost znanja“; Valentina Milohanić, „Strip u nastavi povijesti – projektni zadatak vrednovanja proceduralnog znanja“, *Povijest u nastavi* (2023.): 1-11

SUMMARY

***COMICS IN HISTORY TEACHING: AN EXAMPLE OF
APPLICATION ON THE TOPIC OF THE 1100TH ANNIVERSARY
OF THE CORONATION OF KING TOMISLAV***

Comics in history teaching on the example of the 1100th anniversary of the coronation of king Tomislav solves the motivational crisis of education with a multimodal approach. It analyses the historical context of compulsory education (*Ratio Educationis* 1774, *Law* 1874), theoretical frameworks (dual coding, multimedia learning) and empirical evidence on the effects of comics. It presents didactic preparation and implementation at the 2025 History fair, where students created comics about king Tomislav from fragmentary sources, thus achieving higher cognitive levels and high motivation. It suggests further research with tests and digital tools.

Keywords: comics in teaching, king Tomislav, multimodal learning, History fair